

SECULIERE BOKITO'S EN
CHRISTELIJKE CALIMERO'S

Cors Visser

SECULIERE BOKITO'S

EN CHRISTELIJKE
CALIMERO'S

De strijd
om het
grote gelijk

Buijten & Schipperheijn *Motief* – Amsterdam

forumc

forum
WETENSCHAP
SAMENLEVING

© 2016 Buijten & Schipperheijn, Amsterdam

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van de
Stichting Dr. Abraham Kuiperfonds.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, fotokopie, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke
andere manier dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Omslagontwerp: B.SICS, Gouda

Foto's omslag: 123RF, David Carillet, Alexandr Pakhnyushchyy, Bonzami Emmanuelle

ISBN: 978-90-5881-903-1

Inhoudsopgave

Woord vooraf	7
1. De schok der ontkenning	11
2. Ruzie rond weigeren en slachten	21
3. Het gevaar van eenheid (Govert Buijs)	31
4. Brullende bokito's en hun gelijkheidsdrang	39
5. Piepende calimero's en hun vrijheidswens	53
6. Ga naar de mieren... ..	67
Literatuur	87

Woord vooraf

Herinnert u zich nog de gorilla Bokito, die in 2007 ontsnapte uit zijn verblijf in Blijdorp en een bezoeker aanviel? Sindsdien wordt zijn naam gebruikt als metafoor voor dominant en zelfs agressief gedrag. Personen kunnen dat gedrag vertonen, maar ook groepen in de samenleving. Zo lijkt het erop dat een nieuwe seculiere meerderheid als een bokito wil heersen over een christelijke minderheid.

Ondertussen gedragen orthodoxe christenen zich als Calimero, het piepende kuikentje uit de gelijknamige tekenfilm, en klagen ze over oneerlijke behandeling. Bokito en calimero kunnen over en weer treffende scheldwoorden zijn, maar er staat zeker wat op het spel: de plek van religie en gelovigen in de moderne samenleving. Daarbij zou brullen of piepen niet de boventoon moeten voeren. Maar wat dan wel?

Religie en samenleving: een combinatie die garant staat voor vuurwerk. 'Scheiding kerk en staat', roepen velen. Of: 'Dieren niet laten lijden omdat een of ander oud boek dat zegt.' 'De godsdienstvrijheid staat op het spel', brengen anderen daartegen in. En: 'Stop nou eens met dat christenpesten door allerlei dode wetten te schrappen over godslastering, zondagsrust en de "gratie Gods"'

Aan de ene kant staat een groep seculiere Nederlanders die met argwaan kijken hoe gelovigen hun religie handen en voeten geven.

Aan de andere kant staan orthodoxe gelovigen die zich ingeperkt voelen in hun religieuze vrijheid. Denk aan discussies over financiering van scholen op religieuze grondslag, een boerkaverbod, de tramconductor die van zijn werkgever geen kruisje meer mag dragen, het wetsvoorstel om 'bij de gratie Gods' uit wets teksten te schrappen, angst voor orthodoxie of in ieder geval religieus extremisme, de SGP en vrouwen, homo's en christelijke scholen, enzovoort. Niets lijkt meer vanzelfsprekend als het gaat om religie in het publieke domein. Alles kan zomaar ter discussie staan. Dat geldt dus niet alleen voor de overheid en wetgeving, maar ook voor de relatie tussen werknemer en werkgever en wat 'we' normaal of acceptabel vinden in de publieke ruimte.

In dit essay ga ik op zoek naar hoe we beter kunnen omgaan met geloof in onze samenleving. Veel discussies over religie en samenleving ontstaan tegenwoordig door zorgen over de islam en radicale moslims. Toch beperk ik me bewust tot twee groepen die al langer in onze samenleving aanwezig zijn: orthodoxe protestanten en seculieren. Deze keuze maak ik omdat er over moslims in Nederland al veel geschreven wordt en ik zelf meer verstand heb van orthodoxe protestanten. Daar komt bij dat het feit dat christenen veel langer in Nederland zijn meer mogelijkheid geeft tot kritische reflectie. Een reflectie die ook het debat over islam en samenleving ten goede kan komen. Er zijn ongeveer evenveel orthodoxe protestanten als moslims, allebei zo'n vijf procent van de bevolking.

Als socioloog houd ik van feiten en cijfers. Daarom begin ik met een analyse van de huidige situatie en duid dat in termen van nieuwe meerderheden en nieuwe minderheden. De rituele slacht en de weigerambtenaar zijn daarbij mooie casussen (hoofdstuk 2). Hoofdstuk 3 is van de hand van een van mijn leermeesters, politiek filosoof Govert Buijs. Hij geeft een dieptepeiling over de politieke opstelling van meerderheden en minderheden. Vervolgens is te lezen hoe de bokito's zich opstellen en met welke

argumenten (hoofdstuk 4). Hoofdstuk 5 gaat in op het calimero-gedrag van orthodox-protestanten en hun onderliggende zorg. In het laatste hoofdstuk schets ik enkele richtingwijzers voor betere omgangsvormen tussen de bokito en de calimero.

Ik ben een godsdienstsocioloog die onderzoek heeft gedaan naar orthodox-protestanten en zichzelf ook tot die groep rekent. Dat heeft tot gevolg dat ik scherper ben in de analyse van en beoordelingen over orthodoxe protestanten dan in die van en over seculieren. Maar ja, de seculieren zijn de nieuwe meerderheid, die moeten dus zeker tegen een stootje kunnen, daarom zal ik ook hun schenen niet sparen.

De schok der ontkenning

1

‘Toen de protestgeneratie als Calimero het religieuze establishment uitdaagde en provoceerde, was dat ludiek en dapper. Maar nu de rollen zijn omgedraaid en de seculiere bokito van vandaag de religieuze calimero's uitdaagt en provoceert, is dat eerder intimiderend en kleinhartig.’ Met dit citaat van rechtssocioloog Wouter de Been zitten we in het hart van het onderwerp van dit essay.¹

De Been geeft een beeldende beschrijving van de huidige situatie, waarin religie en samenleving op gespannen voet lijken te staan. Agressieve seculieren die hun wil opleggen aan gelovigen die zich in de hoek gedreven voelen en klagen dat het niet eerlijk is. Voorbeelden zijn er te over. Sla een willekeurige krant open en je vindt er wel een paar. De beelden van De Been zijn niet alleen een illustratie van het feit dat er volop discussie is. In deze paar zinnen legt hij ook de vinger bij een mogelijke oorzaak, namelijk een verschuivende meerderheid.

Schuivende panelen

In tijdschriften en kranten komt die achtergrond van de schuivende panelen weinig aan bod. Natuurlijk is er veel aandacht voor een andere nieuwe minderheid, namelijk die van migranten. Het gaat dan met name om moslimmigrant, hun integratie of het

¹ Been (2012)